

Súd: Najvyšší súd SR
Spisová značka: 5Cdo/24/2014
Identifikačné číslo spisu: 1112227315
Dátum vydania rozhodnutia: 08.01.2015
Meno a priezvisko: JUDr. Vladimír Magura
Funkcia: sudca
ECLI: ECLI:SK:NSSR:2015:1112227315.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v právnej veci žalobkyne JUDr. Dagmar Cabadajovej, bývajúcej v Žiline, Gaštanová 3077/21, zastúpenej JUDr. Tatianou Polkovou, advokátkou, so sídlom v Žiline, Na priekope 174/13, proti žalovanej Slovenskej republike, za ktorú koná Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky, so sídlom v Bratislave, Župné nám. 13, o určenie, že odmeňovanie žalobkyne je v rozpore so zásadou rovnakého zaobchádzania a iné, vedenej na Okresnom súde Bratislava I pod sp.zn. 16C 160/2012, o dovolaní žalobkyne proti uzneseniu Krajského súdu v Bratislave z 23. septembra 2013 sp.zn. 8Co 5/2013, takto

rozhodol:

Najvyšší súd Slovenskej republiky uznesenie Krajského súdu v Bratislave z 23. septembra 2013 sp.zn. 8Co 5/2013 v potvrdzujúcom výroku ako aj uznesenie Okresného súdu Bratislava I. z 3. decembra 2012 č.k. 16C 160/2012-123 v časti, ktorou zastavil konanie o návrhu žalobkyne na zaplatenie sumy 270.500 €, z r u š u j e a vec v rozsahu zrušenia vracia Okresnému súdu Bratislava I. na ďalšie konanie.

Odôvodnenie

Okresný súd Bratislava I. uznesením z 3. decembra 2012 č.k. 16C 160/2012-123 konanie zastavil a žiadnemu z účastníkov nepriznal právo na náhradu trov konania. Rozhodol tak s odôvodnením, že predmetom konania bol návrh žalobkyne vo veci súvisiacej s porušením zásady rovnakého zaobchádzania podľa zákona č. 365/2004 Z.z. o rovnakom zaobchádzaní v niektorých oblastiach a o ochrane pred diskrimináciou a o zmene a doplnení niektorých zákonov (antidiskriminačný zákon) alternatívne nárok na zaplatenie sumy 270.000 € ako primeraného zadost'učinenia spoplatnený podľa položky 7d písm. b/ Sadzobníka k zákonu č.71/1992 Zb. o súdnych poplatkoch (ďalej len „zákon o súdnych poplatkoch,“), okrem nároku na zaplatenie sumy 270.500 €, ktorý si žalobkyňa uplatnila nie podľa zákona č. 365/2004 Z.z. ale z titulu nemajetkovej ujmy a ktorý bol preto spoplatnený podľa položky 1 písm. a/ sadzobníka. Keďže žalobkyňa nepodala žiadosť o osobné oslobodenie od súdnych poplatkov, súdny poplatok z návrhu na začatie konania napriek výzve súdu nezaplatila v plnej výške ani do dňa vydania tohto uznesenia hoci bola poučená o následkoch nezaplatenia súdneho poplatku, súd konanie v zmysle § 10 ods.1 zákona o súdnych poplatkoch zastavil. O trovách konania rozhodol podľa § 146 ods.1 písm. c/ O.s.p.

Krajský súd v Bratislave uznesením z 23.septembra 2013 sp.zn. 8Co 5/2013 na základe odvolania žalobkyne uznesenie okresného súdu v časti týkajúcej sa zastavenia konania o návrhu žalobkyne na zaplatenie sumy 270.500 € potvrdil ako vecne správne (§ 219 ods. 1 O.s.p.), v časti týkajúcej sa zastavenia konania o alternatívnom návrhu žalobkyne na zaplatenie primeraného zadost'učinenia vo výške 270.500 € späťvzatie návrhu pripustil a uznesenie súdu prvého stupňa zrušil a konanie zastavil (§ 208 O.s.p.). Vo zvyšnej časti uznesenie súdu prvého stupňa zrušil a vec vrátil v tejto časti na ďalšie konanie (§ 221 ods. 1, 2 O.s.p.). Vzhľadom na čiastočné späťvzatie návrhu, ktorým sa žalobkyňa domáhala zaplatenia peňažného zadost'učinenia vo výške 270.000 €, odvolací súd v zmysle § 208 O.s.p. späťvzatie žaloby pripustil, napadnuté uznesenie okresného súdu v tejto časti zrušil a konanie zastavil. Za návrh, ktorým sa žalobkyňa domáhala určenia, že jej odmeňovanie je v rozpore so zásadou rovnakého zaobchádzania a upustenia od jej odmeňovania v rozpore s touto zásadou, žalobkyňa uhradila na výzvu súdu súdny poplatok vo výške 66 € v súlade s položkou 7d sadzobníka zákona o súdnych poplatkoch. Pokiaľ okresný súd konanie pre nezaplatenie súdneho poplatku v celom rozsahu zastavil, odňal žalobkyni možnosť domáhať sa pred súdom prejednávania jej návrhu vo veci samej a preto odvolací súd v tejto časti napadnuté uznesenie zrušil a vrátil vec okresnému súdu na ďalšie pokračovanie v konaní. V časti o zaplatenie 270.500 € postupoval okresný súd správne, keď žalobkyni vyrubil súdny poplatok podľa položky 1 písm. a/ sadzobníka, pretože pokiaľ v tomto prípade neuplatňovala nárok na náhradu nemajetkovej ujmy podľa § 9 ods. 3 zákona č. 365/2004 Z.z., ani iný nárok spoplatnený osobitnou sadzbou, vznikla žalobkyni poplatková povinnosť podľa položky 1 písm. a/ sadzobníka. Keďže žalobkyňa súdny poplatok neuhradila, odvolací súd rozhodnutie okresného súdu, ktorým konanie zastavil v zmysle § 10 ods. 1 zákona o súdnych poplatkoch, potvrdil ako vecne správne.

Uvedené uznesenie odvolacieho súdu v časti, ktorou potvrdil uznesenie okresného súdu o zastavení konania o návrhu žalobkyne na zaplatenie 270.500 €, napadla žalobkyňa (ďalej aj „dovolateľka,“) dovolaním, v ktorom žiadala zrušiť rozhodnutia súdov oboch nižších stupňov v tejto časti. Pripustnosť dovolania zdôvodnila ustanovením § 237 písm. f/ O.s.p. a tým, že súdy odmietli jej právo na súdnu ochranu. Rozhodnutie odvolacieho súdu považovala za arbitrárne a nepreskúmateľné, pretože z neho nie je zrejmé, ako kvalifikoval žalobný návrh ani prečo ho nepovažoval za návrh, ktorým dovolateľka uplatňuje nároky podľa § 9 ods. 2 zákona č. 365/2004 Z.z. Žalobkyňa tvrdila, že od začiatku konania si uplatňuje nároky podľa § 9 ods. 2 zákona č. 365/2004 Z.z., pričom pre vyrubenie súdneho poplatku nie je rozhodujúce, či uplatňuje reštitučný nárok v imateriálnej podobe alebo v podobe relatívnej, súdny poplatok má byť v týchto prípadoch vždy určený podľa položky 7d písm. a/ sadzobníka. Podľa položky 7d písm. b/ sadzobníka sa podľa názoru dovolateľky vyrubí súdny poplatok len v tom prípade, ak sa uplatňuje náhrada nemajetkovej ujmy podľa § 9 ods. 3 zákona č. 365/2004 Z.z., čo však nie je jej prípad. Ukladanie súdnych poplatkov sa môže realizovať len v zákonom jasne a určite stanovenom rozsahu a obsahu, čo vyplýva už zo samotnej povahy ústavnej možnosti ukladať poplatky (čl. 59 Ústavy Slovenskej republiky) Podľa názoru dovolateľky pre súdny poplatok za ňou podanú žalobu je ustanovená osobitná sadzba, preto použitie inej položky neprichádza do úvahy. Postup súdov nižšieho stupňa označila ako svojvoľné vnucovanie hmotnoprávneho hodnotenia nárokov žalobkyne, ktoré je v rozpore s jej právom na súdnu ochranu. Poukázala na viaceré rozhodnutia Krajského súdu v Bratislave vydané v obdobných veciach, v ktorých bolo konštatované, že vo veciach ochrany podľa osobitného zákona súdny poplatok môže byť vyrubený len podľa osobitnej sadzby 7d sadzobníka a tiež na nález Ústavného súdu Slovenskej republiky zo 16. apríla 2014 č.k. IV.ÚS 34/2014, ktorý potvrdil jej právny názor v prejednávanej veci.

Žalovaná sa k podanému dovolaniu nevyjadřila.

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd dovolací (§ 10a ods. 1 O.s.p.) po zistení, že dovolanie podal včas účastník konania (§ 240 ods. 1 O.s.p.), zastúpený advokátom (§ 241 ods. 1 O.s.p.), bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 243a ods. 1 O.s.p.) skúmal najskôr, či dovolanie smeruje proti takému rozhodnutiu odvolacieho súdu, proti ktorému je tento opravný prostriedok prípustný.

V zmysle § 236 ods. 1 O.s.p. dovolaním možno napadnúť právoplatné rozhodnutia odvolacieho súdu,

len pokiaľ to zákon pripúšťa.

V prejednávanej veci odvolací súd rozhodol uznesením. Podľa § 239 ods. 1 O.s.p. dovolanie je tiež prípustné proti uzneseniu odvolacieho súdu, ak a/ odvolací súd zmenil uznesenie súdu prvého stupňa, b/ odvolací súd rozhodoval vo veci postúpenia návrhu Súdnemu dvoru Európskych spoločností (§ 109 ods. 1 písm. c/ O.s.p.) na zaujatie stanoviska. Podľa § 239 ods. 2 O.s.p. dovolanie je prípustné tiež proti uzneseniu odvolacieho súdu, ktorým bolo potvrdené uznesenie súdu prvého stupňa, ak a/ odvolací súd vyslovil vo svojom potvrdzujúcom uznesení, že je dovolanie prípustné, pretože ide o rozhodnutie po právnej stránke zásadného významu, b/ ide o uznesenie o návrhu na zastavenie výkonu rozhodnutia na podklade cudzozemského rozhodnutia, c/ ide o uznesenie o uznaní (neuznaní) cudzieho rozhodnutia alebo o jeho vyhlásení za vykonateľné (nevykonateľné) na území Slovenskej republiky.

Uznesenie odvolacieho súdu vo výroku, ktorým odvolací súd potvrdil výrok súdu prvého stupňa o zastavení konania, nevykazuje znaky žiadneho z uznesení uvedených v § 239 ods. 1 a ods. 2 O.s.p., proti ktorým je dovolanie prípustné. Prípustnosť podaného dovolania preto z týchto ustanovení nemožno vyvodiť.

So zreteľom na znenie ustanovenia § 242 ods. 1 druhá veta O.s.p. je dovolací súd povinný vždy skúmať, či v konaní nedošlo k procesnej vade v zmysle § 237 O.s.p. Podľa tohto ustanovenia je dovolanie prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu, ak a/ sa rozhodlo vo veci, ktorá nepatrí do právomoci súdov, b/ ten, kto v konaní vystupoval ako účastník, nemal spôsobilosť byť účastníkom konania, c/ účastník konania nemal procesnú spôsobilosť a nebol riadne zastúpený, d/ v tej istej veci sa už prv právoplatne rozhodlo alebo v tej istej veci sa už prv začalo konanie, e/ sa nepodal návrh na začatie konania, hoci podľa zákona bol potrebný, f/ účastníkovi konania sa postupom súdu odňala možnosť konať pred súdom, g/ rozhodoval vylúčený sudca alebo bol súd nesprávne obsadený, ibaže namiesto samosudcu rozhodoval senát.

Žalobkyňa procesné vady konania v zmysle § 237 písm. a/ až e/ a g/ O.s.p. nenamietala; a ich existencia v dovolacom konaní nevyšla ani najavo. Prípustnosť jej dovolania preto z týchto ustanovení nemožno vyvodiť.

Žalobkyňa v dovolaní namietala, že v konaní jej postupom súdov bola odňatá možnosť konať (§ 237 písm. f/ O.s.p.), pretože súd zastavil konanie pre nezaplatenie súdneho poplatku, hoci ho uhradila a žiadal uhradiť súdny poplatok vo výške odporujúcej zákonu.

S prihliadnutím na túto námietku sa preto dovolací súd osobitne zaoberal otázkou, či dovolateľke nebola v konaní odňatá možnosť pred súdom konať v zmysle § 237 písm. f/ O.s.p. Za taký postup judikatúra považuje procesný postup súdu priechiaci sa zákonu, ktorým sa účastníkovi znemožňuje realizácia procesných oprávnení účastníka občianskeho súdneho konania priznaných mu za účelom uplatnenia a ochrany jeho práv. Táto vada konania znamená porušenie základného práva účastníka súdneho konania na spravodlivý proces, ktoré právo zaručujú v podmienkach právneho poriadku Slovenskej republiky okrem zákonov aj čl. 46 a nasl. Ústavy Slovenskej republiky a čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.

O odňatie možnosti účastníka konania konať pred súdom v zmysle uvedeného ide tiež v prípade nesprávneho procesného postupu súdu, ktorý zastavil konanie z dôvodu nezaplatenia súdneho poplatku z návrhu na začatie konania (§ 10 ods. 1 zákona o súdnych poplatkoch) napriek tomu, že preto nebol zákonný dôvod (R 50/1997). Vzhľadom na uvedené, bolo predmetom prieskumnej činnosti dovolacieho súdu posúdenie, či konanie o návrhu žalobkyne týkajúce sa zaplatenia sumy 270.500 € podlieha poplatkovej povinnosti vyrubenej súdom prvého stupňa podľa položky č.1 sadzobníka zákona o súdnych poplatkoch.

Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch.

Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, každý má právo domáhať sa zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

Podstata základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru spočíva v oprávnení každého domáhať sa ochrany svojich práv na súde. Tomuto oprávneniu zodpovedá povinnosť súdu nezávisle a nestranne vo veci konať tak, aby bola právu, ktorého porušenie sa namieta, poskytnutá ochrana v medziach zákonov, ktoré tento článok ústavy o základnom práve na súdnu ochranu vykonávajú (čl. 46 ods. 4 ústavy v spojení s čl. 51 ods. 1 ústavy).

Reálne uplatnenie základného práva na súdnu ochranu predpokladá, že účastníkovi súdneho konania sa súdna ochrana poskytne v zákonom predpokladanej kvalite, pričom výklad a používanie príslušných zákonných ustanovení musí v celom rozsahu rešpektovať uvedené základné právo účastníkov garantované v čl. 46 ods. 1 ústavy a právo v čl. 6 ods. 1 dohovoru.

Po preskúmaní napadnutých rozhodnutí súdov nižšieho stupňa dovolací súd dospel k záveru, že potvrdzujúce rozhodnutie odvolacieho súdu a s ním súvisiace rozhodnutie okresného súdu nemôžu obstať z pohľadu svojej zákonnosti a splnenia podmienok stanovených ustanovením § 10 ods.1 O.s.p. pre zastavenie konania z dôvodu nezaplatenia súdneho poplatku.

Podľa § 9 ods. 2 zákona č. 365/2004 Z.z. každý sa môže domáhať svojich práv na súde, ak sa domnieva, že je alebo bol dotknutý na svojich právach, právom chránených záujmoch alebo slobodách nedodržaním zásady rovnakého zaobchádzania. Môže sa najmä domáhať, aby ten, kto nedodržel zásadu rovnakého zaobchádzania, upustil od svojho konania, ak je to možné, napravil protiprávny stav alebo poskytol primerané zadosťučinenie.

Podľa § 9 ods. 3 zákona č. 365/2004 Z.z. ak by primerané zadosťučinenie nebolo dostačujúce, najmä ak nedodržaním zásady rovnakého zaobchádzania bola značným spôsobom znížená dôstojnosť, spoločenská vážnosť alebo spoločenské uplatnenie poškodenej osoby, môže sa tá domáhať aj náhrady nemajetkovej ujmy v peniazoch. Sumu náhrady nemajetkovej ujmy v peniazoch určí súd s prihliadnutím na závažnosť vzniknutej nemajetkovej ujmy a všetky okolnosti, za ktorých došlo k jej vzniku.

Podľa § 6 ods. 1 zákona č. 71/1992 Zb. sadzba poplatku je uvedená v sadzobníku percentom zo základu poplatku (ďalej len "percentná sadzba") alebo pevnou sumou.

Podľa položky sadzobníka č. 7d písm. a) z návrhu na začatie konania vo veciach súvisiacich s porušením zásady rovnakého zaobchádzania podľa osobitného zákona bez návrhu na náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch 66 €.

Podľa položky sadzobníka č. 7d písm. b) z návrhu na začatie konania vo veciach súvisiacich s porušením zásady rovnakého zaobchádzania podľa osobitného zákona s náhradou nemajetkovej ujmy 66 € a 3% z výšky uplatnenej nemajetkovej ujmy.

Z vyššie uvedeného je nesporné, že poplatkový zákon reflektoval na zákon č. 365/2004 Z.z. v ustanoveniach Sadzobníka súdnych poplatkov, a to položkou 7d, ktorú položku rozčlenil na položku 7d písm. a/ a položku 7d písm. b/. S prihliadnutím na § 9 ods. 2 zákona č. 365/2004 Z.z. pod položku 7d písm. a/ Sadzobníka sa spoplatňujú všetky konania uvedené v tomto ustanovení. Pre konanie podľa § 9 ods. 3 zákona č. 365/2004 Z.z. sa pre vyrubenie súdneho poplatku postupuje podľa položky 7d písm. b/ Sadzobníka, teda v prípade ak sa žalobca domáha aj nemajetkovej ujmy.

Pre posúdenie poplatkovej povinnosti žalobkyne bolo teda rozhodujúce akú formu ochrany svojich práv v zmysle antidiskriminačného zákona zvolila v žalobe. Konkrétne prostriedky ochrany, ktorých sa účastník môže na súde voči osobe porušujúcej jej právo na rovnaké zaobchádzanie domáhať, sú stanovené v antidiskriminačnom zákone demonštratívne, čo znamená, že okrem nich je možné uplatniť i ďalšie prostriedky ochrany. Zákon počíta výslovne s tromi typmi žalôb a to negatívnou, reštitučnou a satisfakčnou. V zmysle § 9 ods. 2 zákona č. 365/2004 Z.z. sa môže žalobca okrem iného domáhať formou reštitučnej žaloby napravenia protiprávneho stavu (diskriminácie) a odstránenia následkov

protiprávneho konania. Za následok diskriminácie zo strany zamestnávateľa bezpochyby je možné považovať aj rozdiel v odmeňovaní zamestnancov, preto nárok, ktorým sa zamestnanec v takomto prípade dožaduje zaplataenia rozdielu v mzde, je prostriedok nápravy už existujúcej mzdovej diskriminácie a treba ho považovať za nárok reštitučný v zmysle § 9 ods. 2 zákona č. 365/2004 Z.z. Uvedené logicky vyplýva aj z toho, že účelom primeraného zadost'učinenia, s ohľadom na znenie odseku 3 ustanovenia § 9 cit. zákona zakotvujúce nemajetkovú ujmu, má byť istá forma satisfakcie za nemajetkové ujmy, ktoré ako dôsledok diskriminácie nenastali u dotknutej osoby v jej majetkovej sfére t.j. napríklad aj platovej ako je to v prejednávanej veci, ale zasiahli osobnostné práva fyzickej osoby, akými sú právo na česť, dôstojnosť či iné čiastkové osobnostné práva.

Z obsahu žalobného návrhu je zrejmé, že žalobkyňa uplatnila svoj nárok na zaplataenie sumy 270.500 € ako nárok podľa § 9 ods. 2 zákona č. 365/2004 Z.z. teda ako reštitučný nárok vyjadrený v peňažnej forme, t.j. doplatok rozdielu mzdy, ktorý vznikol v dôsledku diskriminácie zamestnanca. Žalobkyňa netvrdila, že došlo k zásahu do jej osobnosti, ani sa nedomáhala priznania nemajetkovej ujmy. Vzhľadom k tomu, že žalobca ako dominus litis určuje svojim žalobným návrhom, čo bude predmetom konania, nemôže súd v rozpore s vôľou žalobcu prekvalifikovať uplatnený žalobný nárok na iný. Pokiaľ teda zákon č. 365/2004 Z.z. umožňuje uplatnenie rôznych druhov žalobných nárokov, je len vecou žalobcu, ktorý prostriedok ochrany svojich práv zvolí. Súd síce môže žalobný nárok posúdiť aj podľa iných zákonných ustanovení v zmysle zásady iura novit curia avšak len na základe skutkových okolností tvrdených žalobcom, preto právne posúdenie veci súdom musí reálne vychádzať zo skutkových okolností tvrdených žalobcom v žalobnom návrhu, pričom ako už bolo vyššie uvedené podľa obsahu žaloby je zrejmé, že žalobkyňa sa nedomáhala náhrady nemajetkovej ujmy ale doplatku mzdy, čo nie je možné posúdiť inak ako nápravu stavu spôsobeného diskrimináciou. Na základe uvedeného dovolací súd konštatuje, že súdy nesprávne zastavili konanie o nároku žalobkyne pre nezaplataenie súdneho poplatku vyrubeného podľa položky 1 sadzobníka, pretože súdny poplatok bol uhradený správne v sume 66 € podľa položky č. 7d písm. a/ Sadzobníka.

Dovolací súd dospel k záveru, že žalobkyňa dôvodne namietala, že rozhodnutím odvolacieho súdu, ktorý potvrdil rozhodnutie okresného súdu o zastavení konania pre nezaplataenie súdneho poplatku vyrubeného vo výške odporujúcej zákonu, jej bola odňatá možnosť konať pred súdom (§ 237 písm. f/ O.s.p.). Vzhľadom k tomu, že ide o tak závažnú vadu konania, ktorá zakladá dôvod zrušenia napadnutého rozhodnutia, dovolací súd neskúmal opodstatnenosť ďalších dovolacích námietok vznesených dovolateľkou.

Najvyšší súd Slovenskej republiky dovolaním napadnuté uznesenie odvolacieho súdu v jeho potvrdzujúcej časti, ako aj uznesenie Okresného súdu Bratislava I. z 3. decembra 2012 č.k. 16C 160/2012-123 v časti, ktorou zastavil konanie o návrhu žalobkyne na zaplataenie sumy 270.500 €, zrušil a vec mu v rozsahu tohto zrušenia vrátil na ďalšie konanie (§ 243b ods. 1, 2 O.s.p.).

V novom rozhodnutí rozhodne súd znovu aj o trovách pôvodného konania a dovolacieho konania (§ 243d ods. 1 O.s.p.).

Toto rozhodnutie prijal senát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.